

Conferència del Cercle d'Economia

Lliure competència: avantatges i maldecaps

13/04/2000

Preguntes

Sra. Puigsubirà: Moltes gràcies Sr. Casadevall, per haver aprofitat aquest fòrum per donar-nos informació de primera mà sobre temes d'economia tant importants per al futur del nostre país, com són FEDA, STA, la participació estrangera en les societats del país. Moltes gràcies, Sr. Petitbò, també, per la vostra opinió de primera mà sobre els perills i avantatges que té la lliure competència.

Ara, si us sembla bé, modificarem la nostra pràctica sopant primer i després començarem el debat. Agrairé que cada taula prepari una pregunta per fer a un dels conferencians. Moltes gràcies i bon profit.

P: En el context actual, té vostè la sensació que Andorra pot estar perdent oportunitats de negoci a nivell global?

Sr. Casadevall: [...] Una cosa sí i l'altra no, i tornem a lo que dèiem en la conferència: lo difícil és posar-se d'acord en què és el que s'ha d'obrir. Segurament cadascú té clar allò que ell obriria, i segurament que sabia el que deixaria tancat, que quasi sempre és allò que ell té. Per tant jo –la veritat– penso que sí estem perdent l'oportunitat, però em costaria dir ara quin és el sector en el que ens hauríem de despertar. Crec que això s'hauria d'analitzar en conjunt i un cop el mercat obert, que guanyi el millor.

P: L'estudi Bricall de principis dels anys 1970 analitza la situació i les perspectives de l'economia andorrana. 25 anys després, confrontant les conclusions de l'estudi i la realitat experimentada de l'evolució econòmica d'Andorra, quines reflexions podríem fer?

Sr. Petitbò: Jo, que hi vaig participar quan era jove, encara me'n recordo bastant d'allò. Jo crec que vam tenir l'encert tots els que ho fèiem de ser gent jove i em sembla que per a molts era el primer treball que fèiem com economistes, i per tant vam prendre una decisió molt assenyada que va ser agafar la motxilla, la maleta, i instal·lar-nos aquí a Andorra. Ens vam ubicar al cim de l'edifici de bombers i vam fer de bombers durant una temporada, de bombers de l'economia.

Jo crec que vàrem fer un diagnòstic que se sostenia bastant bé, un diagnòstic absolutament diferent dels diagnòstics que es feien en aquella època en relació a la situació dels països petits. Vàrem parlar de la dependència, vàrem parlar de la vulnerabilitat i vàrem parlar de la necessitat d'adaptar progressivament l'estructura econòmica d'Andorra als canvis que s'anaven produint, sobretot en els països veïns –però no solament en els països veïns. Jo crec que com element

metodològic el que vàrem fer fa més de 25 anys pot servir de punt d'arrencada per fer una anàlisi molt més actualitzada –actualitzada evidentment perquè sinó no serviria.

Alguns elements continuen persistent, uns altres són atenuats, però la conclusió final de la necessitat d'anar-se adaptant als canvis jo crec que continua vigent. I sobretot continua vigent perquè, com deia abans, els canvis d'ara són més intensos. Si agaféssim l'evolució –la sèrie estadística– podríem veure com als anys 1960 hi havia creixements forts, després s'ha anat desaccelerant, però les magnituds és lo que és absolutament diferent: el nombre d'habitants no és el mateix, el nombre de visitants no és el mateix, i no es tracta tant de xifres relatives com de xifres absolutes. El país ha canviat absolutament i jo potser, si hagués d'afegir alguna cosa en relació al que vàrem escriure en aquella època, faria referència a un dels avantatges que Andorra té en aquest moments i és el de disposar de professionals amb més nombre i amb més qualitat que no pas en aquells moments. Jo que durant uns anys em vaig dedicar a professar i a ensenyar economia a alguns andorrans en el marc de l'Institut d'Estudis Andorrans, sempre deia que una part important del futur d'Andorra, des del punt de vista econòmic com a mínim, passava per la disponibilitat d'andorrans ben formats a qualsevol universitat –tant se val– i crec que això es va assolir, i això dóna bastant seguretat de cara al futur.

És cert que els reptes de les noves tecnologies exigeixen un impuls addicional, sobretot si es vol continuar dirigint el creixement des de dins i evitar quelcom que en els països petits és freqüent, i és que el creixement en determinades circumstàncies vingui dirigit des de fora. Potser sí que s'hagi de fer un petit esforç en aquests moments, però jo continuo pensant –i això no està massa bé dir-ho– que l'esquema metodològic utilitzat i els elements de fragilitat detectats en aquells moments servrien per fer un altre diagnòstic 25 anys després, amb tots els additaments addicionals que es vulguin.

P: Quan obrirà Andorra les portes a la lliure competència per a les telecomunicacions?

Sr. Casadevall: Com he comentat a l'inici, obrir el mercat de les telecomunicacions passa per saber què volem fer amb STA. Ho he insinuat abans i la veritat –ho dic sincerament– jo tinc la meva opinió però a Govern no n'hem parlat d'això. Aquest és un debat que és força tens, surten opinions cada dia de quina seria la solució. Quan encara no hem dit què pensem fer, ja surten els que diuen que no ho veuen bé, lo que fa que a vegades sigui més... no sigui més difícil dir-ho però ho fa més complicat, aquesta és la veritat. En parlàvem ara els que sopàvem en aquesta primera taula, i és cert que en el mercat de les telecomunicacions hi ha varis riscos. L'estudi aquest que us comentava abans fa una valoració del preu que podria tenir avui STA si es

vengués, i ens diuen: i segurament que aquest preu –que el van fer al mes de desembre– al mes de maig no serà el mateix –i ells pensaven que podria ser inclòs més alt. La pregunta és: quant valdrà d'aquí quatre anys? I la resposta era: segurament que molt menys del que estem parlant ara.

Per tant el problema és saber en quin moment s'ha d'obrir, en quin moment s'ha de vendre –si és que s'ha de vendre–, en quines condicions; si hem de vendre una part als de fora, una part als de dintre, només als de dintre; obrim gradualment, és a dir obrim primer la telefonia mòbil deixant un altre competidor –o dos o tres–, al cap de cinc anys obrim la telefonia fixa; els continguts – que en definitiva tot sembla que apunta que el gran negoci de la telefonia un dia poc llunyà serà els continguts i no tant la trucada. Ja hi ha algú que ha dit que segurament la trucada en poc temps o en pocs anys no costarà res –serà gratuïta–, lo que pagarem serà lo que passa per dintre. Per tant –la veritat– jo no estic en condicions avui en nom del Govern de dir què farem amb les telecomunicacions. La veritat és que tot apunta que haurem de prendre una decisió i urgent, no sé en quin sentit.

P: Quan podran les empreses andorranes anar a treballar a l'estranger sense ser titllades de paradís fiscal?

Sr. Casadevall: Aquí hi ha una pregunta, però em sembla que n'hi ha dos. Quan podran les empreses andorranes anar a treballar a l'estranger? Això ha de ser possible, sense parlar de la segona, però és clar, necessitem convenis. És veritat que ara, i aquest és un debat que hem tingut amb diferents col·lectius, hi ha empreses que venen a Andorra i que fem la vista grossa o que fem veure que no les veiem o que troben la manera per treballar sense tenir permís, i en canvi les empreses andorranes no poden anar a treballar a Espanya o França perquè han de pagar un percentatge dels seus serveis. Per tant es podria arribar segurament a acords puntuals perquè empreses andorranes poguessin treballar a Espanya o França o a l'estranger en general, això és el primer punt.

Ara, sense ser titllades de lo altre, això ja és més complicat. L'etiqueta és cert que ens la van –avui discutíem al Consell, alguns parlaven que ens la van posar l'any 1991, però algun conseller ha contestat que en definitiva aquesta etiqueta la tenim des del 1985 o 1986, el que passa és que la teníem i no ho sabíem, fins que un dia va sortir en un diari que Espanya va publicar una llista en la que estàvem a dalt de tot. Per tant, jo crec que ja comença a haver el sentiment a Andorra en general que aquesta etiqueta no agrada i que hauríem de procurar treure-la. El problema és

saber quant val o què ens costarà treure aquesta etiqueta, i en aquesta anàlisi estem. Això no es fa per decret i per tant aquí hi ha d'haver consens una vegada més.

Tots els temes econòmics –lo que deia abans jo, aquesta discussió que no hem fet de què volem negociar i amb qui hauríem de negociar, no s'ha fet aquest debat, i aquest debat és complicat, i per això dic que em dóna la sensació que aquest serà el tema central –aquest juntament amb el sistema impositiu segurament– de la propera campanya electoral. Per tant com no estem en campanya ja us ho direm d'aquí uns mesos.

P: Com es resoldrà la seguretat jurídica en els processos per internet?

Sr. Petitbò: Doncs aquest és un problema complicadíssim. S'està plantejant però ningú no sap com es resoldrà, sobretot perquè internet ha anat molt més de pressa que les idees d'aquells que han de resoldre aquesta qüestió. Jo crec que en aquest moments, a nivell internacional, hi ha un problema plantejat i no resolt i és el derivat de la liberalització dels mercats. El problema del control de mercats a Espanya i a França ja està resolt perfectament: a França tenen les seves institucions –el Consell de la Competència per exemple, la Direcció General–, a Espanya ho tenim resolt, a Europa ho tenim resolt a través de la Unió Europea, a través de la Direcció General IV. El problema sorgeix quan els problemes es plantegen a un nivell bastant més ample. Portem bastants anys parlant de la necessitat de promoure alguna autoritat internacional que vetlli perquè els mercats funcionin de forma transparent. Es discuteix sobre si el lloc on ha d'estar situada aquesta organització ha de ser l'OMC o ha de ser l'OCDE. Però el tema és més complex encara, [...].

P: Quina avaluació fan sobre l'impacte del nou IRPF espanyol a la competitivitat de l'economia andorrana?

Sr. Casadevall: [...] quina és la repercussió però és veritat que es veu venir un conflicte que hauríem d'intentar solucionar.

P: Quin interès té per a l'economia andorrana l'existència de monopolis, com són STA o FEDA, i la regulació de mercats, com són el carburant, el pa, el transport de persones, quan ambdues figures semblen contràries a la Constitució, que professa la llibertat de mercats?

Sr. Casadevall: La Constitució diu això i diu moltes més coses, eh! La llibertat de mercat és cert, i tornem una mica a la reflexió que fèiem abans. Començaré per dir que lo que diu la Constitució és veritat que és norma i per tant s'ha de respectar. Però comparar els mercats exteriors o lo que passa a França i a Espanya per aplicar-ho a Andorra –ja ho hem dit abans– no és tot bo lo que és bo a fora. I com que les mides són considerables hem de veure que les

solucions que ens donen els països veïns molt sovint, o a vegades, no són aplicables aquí. Hem posat abans l'exemple de FEDA, que no és el mateix que STA. No és lo mateix les telecomunicacions, que avui encara arriben per cable, i cada vegada van més per ondes i possiblement d'aquí poc temps arribarà tot per l'aire, per dalt, per tant no és segur que l'empresa andorrana STA acabi cobrint el mercat andorrà ella sola sense la incidència dels mercats exteriors.

Amb la llum és diferent perquè de moment la llum ha d'arribar per fil. Per tant l'obertura del mercat elèctric dèiem abans que pot ser que hi hagi diferents operadors que estiguin disposats a comprar la llum a Espanya o a França i portar-la fins... i aquesta és la pregunta: fins a on? Fins als llocs més rentables, és a dir, els centres més habitats, les indústries, les estacions d'esquí, i deixaran tota la part menys interessant o menys rentable per no sé qui, si és que no hi ha maneres potser d'obligar les empreses a que donin el servei fins als extrems. Però l'Estat té l'obligació d'assegurar que el dia que aquestes empreses no el donin algú l'hagi de donar. Per a mi hi ha dos diferències importants.

El transport públic avui és obert. A Andorra podria haver altres empreses de transport públic. La veritat és que la Cooperativa no té un monopoli; no se n'han instal·lat d'altres perquè no han volgut. El projecte que el Govern té en estudi d'un sistema de transport públic urbà no convencional, és a dir que no passi pel lloc on passem nosaltres cada dia, ha de permetre també una altra alternativa d'una empresa que pugui ser pública, parapública o mixta, i que per tant sigui una alternativa al transport que coneixem avui.

En quan al carburants, avui el mercat és obert. Hi ha tantes gasolineres com... Aquí hi ha un problema de marques, però jo he vist que en els últims anys se n'ha obert d'altres, per tant per a mi és el mercat que no està tancat. [Sra. Puigsubirà: Com també parlen del pa no sé si es refereixen a marques o a preus.] A no ser que es vulguin referir als preus que fixa el Govern.

El Govern fixa el preu del pa, que curiosament fa tres anys que no el toquem, perquè aparentment hi ha un conflicte entre el ram i no ens han demanat pujades de preu des de fa tres anys –cosa estranya–. Això finalment és bo per al consumidor. El preu dels carburants és veritat, hi ha una fórmula paramètrica que a través del preu de mercat que agafem de..., ara agafem la mitjana dels països europeus, preu de sortida de refinaria, aquí s'hi apliquen uns coeficients de marges per transport, un marge beneficiari, i després hi ha les taxes –que val a dir que el Govern d'Andorra és el que té les taxes més baixes d'Europa– això fa un preu final que es revisa cada setmana. Aquí hem tingut moltes reunions amb el sector i hi ha diferents opinions. Alguns

pensen que el preu hauria de ser lliure, d'altres pensen que la fórmula que estem aplicant avui és bona, d'altres pensen que hi hauria d'haver un preu màxim, però la veritat no hem rebut tampoc per part de l'associació una proposta concreta, lo que fa que el sistema que venint aplicant fins ara, de moment sembla el més adequat.

Sra. Puigsubirà: Algú té alguna altra pregunta a afegir?

[Algú del públic fa una pregunta, que no se sent]

Sr. Petitbò: Complicat això. He parlat de seny i no és incompatible amb la imaginació, lo que passa és que la imaginació si no va acompanyada de seny pot conduir a barbaritats. Crec que la història de la humanitat està farcida de situacions en què la imaginació ha portat als desastres. La imaginació per a mi vol dir capacitat d'intuir, de dissenyar, de quina ha de ser l'estratègia a seguir, quin ha de ser el camí a seguir davant d'un determinat problema. Si això no va complementat amb el seny a vegades és possible una destrossa.

Anem al tema de la regulació. Jo en la meva primera intervenció feia referència a la necessitat de portar a terme regulacions que jo qualificava d'eficients per contraposar-les a les regulacions ineficients. Deia que les coses s'havien de a poc a poc i que s'han d'estudiar i s'han d'intuir quins són els efectes de qualsevol decisió que es prengui. Parlava ara el ministre del tema dels carburants. A Espanya vam estar durant temps amb els preus màxims, després vam liberalitzar els preus. Els estudis que fa el Ministeri d'Indústria diuen que ara els preus lliures se situen per sota dels preus que es considerava que es fixaven com a màxims. En aquella època nosaltres dèiem: el preu màxim al final es converteix en preu fix, però sembla ser que no. Liberalitzar és difícil, desregular és molt difícil. El ministre ha posat exemples de les reaccions que provoca qualsevol mesura en aquest sentit, però això no solament passa a Andorra, això passa a tots els països. A Espanya per exemple té un cas, devem portar cinc anys discutint a veure com es liberalitza el descompte dels llibres. A Espanya hi ha una llei, que en teoria està destinada a protegir la cultura, que prohibeix –prohibeix!– que els descomptes aplicats als preus dels llibres siguin superiors al 5%. Jo que utilitzo tots els meus estris d'economista encara no trobo quina és la relació causal entre que el preu del llibre sigui més car i la cultura resulti més afavorida. Evidentment, aquí es plantegen els interessos del lector que vol preus més baixos, de l'editor que vol preus més alts, etc. Llavors clar, surten els pares i troben la pedra filosofal: no, no, no discutirem els preus dels llibres, però el llibre escolar que sigui subvencionat. Malament, ja ens costarà més impostos això. Malament.

Portem molts anys discutint la liberalització del sòl. A Espanya hi ha una llei del sòl que diu que només es pot construir allà on hi hagi autorització. Des de la institució que jo presideixo diem: la construcció ha de ser lliure excepte on estigui prohibit. Jo crec que això està més a prop d'un plantejament lliberal que no pas lo altre. Nosaltres defensem sempre que l'administració no està per prohibir, l'administració està per impulsar activitats. Però no és un tema trivial aquest tampoc, perquè qui resulta beneficiat amb la liberalització del sòl? Evidentment els que compren habitatges o els que edifiquen plantes industrials. Qui resulta perjudicat? Fonamentalment els ajuntaments, que són els que fan el sòl escàs, i aleshores gràcies a aquesta escassetat creen ingressos. Els ajuntaments diuen: fem això perquè els ingressos fiscals són insuficients. Fan altres barbaritats, perquè la imaginació humana –i tornem a lo d'abans– no té límits, i la maldat humana tampoc. Què fan els ajuntaments a Espanya: fan el sòl escàs per via administrativa, i aleshores com que n'hi ha poc i hi ha molta gent que vol edificar i que vol comprar sòl, el treuen a subhasta. Això evidentment és imaginatiu però va en contra del seny, i evidentment la decisió que prenen no és una decisió neutral.

Més exemples: farmàcies. A Espanya hi ha una llei que diu que una farmàcia no pot estar a menys de 250 metres d'una altra farmàcia. Això és una llei de màxims; nosaltres vam proposar sempre que fos una llei de mínims: com a mínim una farmàcia cada 250 metres, que ens sembla molt més adaptat a la defensa dels interessos públics que no pas dir: com a màxim una farmàcia cada 250 metres. Es veu aquí a Andorra que estan més a prop de 250 metres i no tinc la sensació que hi hagi manifestacions de farmacèutics dient que no arriben a final de mes.

Tenim plantejat el tema de la liberalització del gas. L'altre dia jo plantejava a Madrid el tema de les concessions. Les concessions tenen un avantatge per al sector públic: té les coses molt controlades. Però jo crec que des d'una perspectiva favorable al lliure mercat és més imaginatiu, i a més en aquest cas és més assenyat, dir que en molts casos l'autorització és millor que la concessió. L'exemple que posava era l'exemple de les ITVs. La ITV respon a un sistema concessionari. A Catalunya per exemple bona part de les ITVs està controlada per la Companyia d'Aigües de Barcelona. Evidentment no hi ha massa relació entre vendre aigua i fer revisions d'automòbils. Evidentment la ITV tal com està ara és un monopoli. El problema que jo plantejava és el següent –l'altre dia–: no estan més interessades en què els automòbils estiguin en perfectes condicions les companyies d'assegurances o els propis concessionaris d'automòbils? Les companyies d'assegurances és obvi, perquè la companyia d'assegurances el que vol és que els frens frenin, que els esmorteïdors esmorteïxin i que tot funcioni perfectament, perquè com millor funciona l'automòbil inferior és el risc de que tingui un accident i per tant redueixes la

probabilitat que la companyia d'assegurances hagi de pagar la indemnització per un risc que ha passat de ser incert a ser cert. Els senyors concessionaris d'automòbils també, perquè les revistes especialitzades fan estadístiques sobre el funcionament dels autos. En conseqüència com a mínim pot haver-hi una competència entre la companyia d'aigües, els concessionaris i els senyors de les companyies d'assegurances. Evidentment la Companyia d'Aigües defensa el seu monopoli, però el consumidor a la que se li explica diu: home, no està malament pensat això. Possiblement, fins i tot, si hi hagués competència entre tres elements diferents el preu baixarien, i jo dic: no solament baixarien sinó que fins i tot moltes companyies d'assegurances estic convençut que regalarien el pas de la ITV. Per què? Perquè representaria una reducció dels costos esperats de la seva activitat professional.

Altres qüestions: horaris comercials. Jo encara no entenc perquè a Espanya no s'atorga llibertat d'horaris, perquè no hi ha un procés d'adaptació entre l'oferta i la demanda. Diuen: no, és que el diumenge és per descansar. Escolti, hi ha molta gent que treballa el diumenge. El dia que m'ho van dir vaig començar a fer una relació: metges, infermeres, periodistes, policies, avions, trens, taxistes. Em va sortir molta gent. En conseqüència no hi ha arguments sòlids per dir que no; són arguments febles que es poden contestar sense massa dificultat.

En conseqüència jo entenc que si es deixa els operadors econòmics que actuïn amb graus de llibertat superiors, la imaginació s'incrementa, necessàriament s'incrementa, perquè quan un operador fa un moviment, l'altre operador ha de fer un altre moviment, sinó corre el risc de quedar-se fora del mercat. I això amb internet encara és més complex, perquè lo que poden ser moviments dintre d'un país o dins d'una regió, amb l'internet i amb l'obertura total de la informació, es converteix en moviments perpetus i permanents entre empreses que poden estar a diferents països. Per tant si un es mou i l'altre no es mou corre el risc de perdre quota de mercat. Fins aquí jo no tinc cap mena de dubte.

El problema addicional és com s'aplica això en un país que és més petit i que no juga amb les mateixes armes que els països grans. Llavors és quan la imaginació ha d'anar acompanyada del seny. Perquè no es pot fer... jo no m'imagino aquí a Andorra cinc empreses productores d'electricitat competint durament entre elles: el mercat és massa petit. [...] M'imagino que cinc difícilment podrien sobreviure.

Si anem passant i anem fem un repàs activitat per activitat, la imaginació i el seny conjuntament ja ens donen pistes per veure quines són les possibilitats activitat per activitat.

I l'últim cas: el cas de la regulació. La regulació és el mecanisme de què es doten els països avançats quan tenen necessitat, per una raó o per una altra, de restringir el lliure moviment dels mercats. La regulació pots ser afavoridora de la competència, la regulació pot ser evitadora d'abusos. Posaré un cas: quan jo veig els beneficis, els marges de benefici, d'algunes empreses monopolístiques, monopolis regulats, la conclusió a la qual arribo és: això està mal regulat. Perquè està bé que les empreses es guanyin la vida, però el que no està bé és que es guanyin la vida magníficament emparades en el monopoli. Aquí és quan entra la regulació: el regulador ha de garantir que l'empresa funcioni, que l'empresa no desaparegui, per tant que visqui molts anys, que l'empresa faci beneficis, i ha d'evitar que l'empresa, si té poder de monopoli, faci beneficis extraordinaris. I això no és senzill, perquè com deia el ministre, cada cop que es planteja una qüestió d'aquestes evidentment surten elements que contesten qualsevol mena de proposta i al final el que ha de fer l'administració és prendre una decisió, que sempre serà contestada. Com a Espanya ha estat contestada qualsevol proposta que s'ha fet de liberalització. O és que no recordem les discussions fortíssimes que vàrem tenir quan es van liberalitzar les telecomunicacions. Se'ns va dir: no hi haurà servei universal, ningú no portarà el telèfon a aquell poble tan allunyat de Galícia o del Pirineus. Fals absolutament, no solament ha arribat el telèfon, sinó que per quatre duros se'ls pot regalar un mòbil. És a dir que moltes vegades estem vivint de mites que quan els mercats funcionen es destrueixen i es posa de manifest al cap de molt poc temps que allò que es veia com un perill no era un perill sinó una oportunitat, i que si no es porta a terme és una oportunitat perduda. Però abans de prendre la decisió s'hi ha de posar seny, sinó el risc pot ser molt alt.

Sra. Puigsubirà: Alguna pregunta més?

Moltes gràcies Sr. Casadevall, moltes gràcies Sr. Petitbò, moltes gràcies a tots i fins el mes de juny. Bona nit.